

Ольга Бабич

аспірант кафедри архітектурного проектування,
Національний університет «Львівська політехніка», Львів

o.krokhtiak@gmail.com

[orcid: 0000-0002-2377-5891](https://orcid.org/0000-0002-2377-5891)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЄКТУВАННЯ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЇ ДЕЙНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЇ

© Бабич О., 2022

<https://doi.org/10.23939/sa2022.02.001>

Розглянуто проблематику проектування багатофункціональних шкіл-інтернатів у контексті стратегії деінституціалізації, яка передбачає значне скорочення їх кількості та суттєву реорганізацію простору. Вказано на необхідність суттєвого перегляду підходів у проектуванні і закладів альтернативного піклування над дітьми, позбавленими батьківської опіки, та їх можливі варіанти.

Ключові слова: школа-інтернат, стратегія, деінституціалізація, проблема.

Постановка проблеми

Архітектура шкіл-інтернатів має свою історію та відображає уявлення про альтернативне піклування над дітьми у різні історичні епохи. Загалом, бачення такого виду будівлі було досить сталим і концентрувалось на вирішенні здебільшого функціональних аспектів. Однак нові дослідження у цій сфері показали, що традиційне розуміння того, як має виглядати інтернатний простір, завдає суттєвої шкоди вихованцям та затримує їх розвиток порівняно із дітьми, які зростають у сім'ях. З огляду на це, виникла необхідність переосмислити концепцію закладів такого типу як з організаційного (стратегія деінституціалізації), так і, відповідно, з архітектурного боку.

Суттєві зміни, які пов'язані зі зміною парадигми альтернативного піклування про дітей, фіксація цих змін на рівні державних актів і регіональних планів для кожної області робить актуальним питання про концепцію та просторовий зміст закладу інтернатного типу. Хоча, з одного боку, йдеться про необхідність заміщення “інституцій” вихованням у сімейних умовах, з іншого – визнається, що повністю відмовитись від окремих закладів альтернативного піклування неможливо. Останні, однак, мають бути переосмислені і набути форми спільнот-орієнтованості з чисельністю не більше 10 вихованців. Відтак не вирішеною, і навіть не завжди поставленою, залишається проблема архітектурної концептуалізації такої будівлі – її просторові, планувальні, нормативні та інші характеристики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

На сьогодні можна стверджувати, що досліджень, які б прямо розглядали проблему архітектури закладів альтернативного піклування, в тому вигляді, в якому вони будуть існувати після деінституціалізації, вкрай мало. Джерельна база окреслюється чинними нормативними актами – ДБН, які стосуються будівництва закладів соціального захисту населення (Державні будівельні норми України (2007)), закладів освіти (Державні будівельні норми України (2018)), а також охорони

здоров'я (Державні будівельні норми України (2019)). Крім того, можна згадати Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (2012), Постанову “Про загальноосвітні школи-інтернати, дитячі будинки та інші інтернатні заклади” (1984), Закон “Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування” (2005), Типове положення про молодіжне відділення дитячого будинку-інтернату (2008) тощо.

Ключовими матеріалами до окресленої тематики, безумовно є візія Європейської Комісії про деінституціалізацію закладів альтернативного піклування (European Commission. *Deinstitutionalisation of child care systems in Europe – Transition from institutional to community-based services*, 2022), а також стратегія деінституціалізації, затверджена в 2017. На жаль, новизна теми та глибина завдань, які пов'язані із радикальним переосмисленням стратегії альтернативного піклування про дітей, не дають можливості говорити про значний обсяг накопичених наукових та теоретичних даних у цій царині. Водночас можна виділити низку публікацій, таких як статті “Загальноосвітні школи інтернати як навчально-виховні заклади нового типу: особливості становлення та розвитку” (Покась, 2010), “Загальноосвітні школи-інтернати в сучасному освітньому просторі України” (Наточій, 2006) та інші.

Мета статті

Метою статті є окреслення кола завдань із трансформації архітектури шкіл-інтернатів у контексті впровадження стратегії деінституціалізації закладів альтернативного догляду за дітьми, позбавленими батьківської опіки.

Виклад основного матеріалу

Сучасні дослідження у царині дитячого розвитку показали суттєве відставання у освітньому та особистісному рівні дітей, які виховуються у дитячих будинках інтернатного типу, порівняно з тими, хто зростає у сімейному середовищі (Nelson, Fox, Zeanah, 2014). У цьому контексті виникає проблема трактування сучасних закладів альтернативного піклування як таких, що втратили свою актуальність і вимагають принципової зміни.

На основі отриманих знань склалась так звана стратегія деінституціалізації, яка набула офіційного статусу як у ЄС (European Commission. *Deinstitutionalisation of child care systems in Europe – Transition from institutional to community-based services*, 2022), так, згодом, і в Україні (Розпорядження про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей, 2017). Головною ідеєю тут є максимальне наближення середовища виховання дитини до сімейного. Зокрема, у прийнятих в Україні програмах, зокрема і регіональних, йдеться про необхідність максимально сприяти переміщенню дітей, які потребують альтернативного піклування, до сімей, які згодні на процедуру усиновлення або опікунства. Наголос тут робиться на створенні таких пільгових умов, за яких сімейні пари будуть охочіше іти на усиновлення, а діти отримуватимуть справжнє сімейне середовище зростання.

Водночас очевидно, що цілковито перейти на сімейний тип піклування неможливо; якась кількість закладів інтернатного типу залишатиметься, що вимагає переосмислення їх рольового образу, функціонального наповнення і дизайнерської концепції. Доцільно також зазначити, що ці зміни повинні бути закріплені, згодом, у нормативній базі для проєктування, відповідних правилах та вимогах до закладів такого типу. Фактично, на сьогодні можна говорити про те, що нормативна база, яка існує в Україні, не відповідає головним пріоритетам, заявленим відомствами охорони здоров'я, освіти і соціального захисту.

Вихідним пунктом необхідної трансформації є консенсусне твердження про те, що нові заклади альтернативного піклування мають базуватись на принципі спільного-орієнтованості та малочисельності. З огляду на це, також потрібно звернути увагу на типологізацію інтернатів, залежно від фізичного та соціального стану вихованців. Багато закладів, крім освіти, надають також

послуги лікування, реабілітації. У кожному із цих та інших випадків необхідно розробляти власні норми і правила проєктування інтернатних закладів із урахуванням орієнтованості на творення спільнотного колективу.

Враховуючи зазначені обставини, можна виділити кілька основних питань, які повинна вирішити архітектурна теорія в контексті місць альтернативного піклування. Перший із них впливає із форми власності таких закладів. Прогнозується, що лише частина об'єктів інфраструктури піклування буде державною, це передовсім діти, покинуті батьками або вилучені у батьків рішенням суду, які не були усиновлені або взяті під опіку, інша частина буде розміщуватись у закладах приватної власності. Це стосується дітей, які мають батьків чи опікунів, але останні не можуть повноцінно піклувались про дітей з огляду на особливості їх фізичного стану. Такі батьки чи опікуни мають можливість сплачувати необхідні кошти за перебування дітей у приватному закладі, що передбачувано призведе до підвищення якості надаваних послуг і кращої якості розвитку вихованців.

Для забезпечення такої можливості, тобто росту кількості закладів альтернативного піклування приватної форми власності, виникає питання про адаптацію певних існуючих приміщень, які раніше не були замислені як заклад інтернатного типу (приватна одnorodинна забудова, суміщені квартирні блоки, зокрема об'єкти в історичному середовищі тощо). Ці заклади можуть бути розраховані лише на кількох дітей (від 2 до 5), які у такий спосіб отримують умови, близькі до сімейних. Додатковим плюсом цього варіанта є просторова включеність дитячого колективу в ширший соціальний контекст, його "нормалізація" та вирівнювання із умовами життя дітей у сім'ях. Цей аспект, який можна назвати *інклюзивним*, повністю відповідає принципам деінституціалізації, принаймні в архітектурно-просторовому сенсі, однак вимагає подальшої конкретизації та зваженого унормування.

У випадках, коли піклування за дітьми потребує додаткової медичної інфраструктури, ймовірно, далі будуватимуться окремі, відносно ізольовані споруди. Необхідність у них буде виникати, з огляду на необхідні нормативні вимоги відступів від інших капітальних будівель, санітарні зони, вимоги щодо тиші тощо. За цих умов перед архітекторами постає завдання: засобами планування і творення середовища досягнути ефекту спільнотності та мінімізувати ізоляцію і відчуження дітей, які перебуватимуть у цьому закладі. Ці завдання формують окремий виклик для теорії та практики архітектури і мають стати напрямком наукової, дослідницької та експериментальної роботи. У межах цієї статті його можна назвати *ексклюзивним*.

Тут можна виділити такі головні аспекти: *комунікаційний*, *особистісний* та *розвиваючий*. Комунікаційний означає здатність створеного простору відповідати вимогам позитивної взаємодії членів дитячої спільноти в контексті стратегії життя у згуртованій спільноті. Для його вдалого вирішення потрібно залучення знань із дитячої психології, теорії комунікації та ігор, наставництва у малих групах тощо. Важливим може виявитись досвід залучення творчості або змагальності як об'єднуючого фактору для виникнення атмосфери довіри і взаємної підтримки. Конкретні варіанти вирішень також залежать від спеціалізації закладу та вимагають інноваційного підходу.

Особистісним аспектом тут вважається комплекс заходів, які необхідно вжити для забезпечення та зміцнення достатнього рівня персональної уваги, яку має отримувати дитина, яка виховується поза межами сім'ї. Фактор деформації особистості внаслідок недостатньої персоналізації процесу піклування став одним із основних у відмові від "інституційних" закладів альтернативного догляду за дітьми, що втратили батьківську опіку. Одним із головних недоліків традиційних інтернатів був надмірний колективізм та відсутність позитивних емоцій, спрямованих на конкретну дитину. Відтак в інтернатах формувались діти, які згодом, подорослішавши, не могли створити власну сім'ю, пережити емпатію, співпереживання, відчувати довіру до інших, утворити нормальні соціальні зв'язки з оточенням. Це відбувається через відсутність імпринтингу позитивних взаємин, які дитина набуває у своїй родині (Береговий, 2001).

Відтак чільним елементом стратегії деінституціалізації інтернатів є знайдення адекватних механізмів для повноцінного особистісного зростання. Її педагогічні та комунікаційні форми мають стати об'єктом вивчення відповідних дисциплін, які згодом нададуть потрібний матеріал для

проектантів. Однак вже зараз варто зауважити, що тут важливу роль відіграють особисті простори, їх чітке розмежування від загальних та формування поняття про особисті предмети, а також відповідальність за власне життя. Ймовірно, у майбутньому мають бути запропоновані моделі виховання, які будуть максимально наближені до стосунків у “дорослому” світі, але в ігровій та випробувальній формах. Це також вимагає додаткового переосмислення простору і середовища такого типу закладу альтернативного піклування.

Ці останні ідеї тісно пов’язані з останнім із розглянутих тут аспектів – розвиваючим. Очевидно, що в межах цієї статті неможливо охопити всі прикметності, які виникають із специфіки закладів, пристосованих для потреб дітей із вадами здоров’я чи затримкою у розвитку. Однак на дуже загальному рівні варто відзначити, що цей аспект невіддільно пов’язаний із двома попередніми, які повинні усунути відставання “інтернатних” дітей від “сімейних”. Без забезпечення комунікативного комфорту та індивідуалізації уваги неможливо досягнути повноцінного прогресу дитини в освіті, вдосконалити гуманітарний рівень імпринтингу. Водночас можна стверджувати, що цей аспект найбільшою мірою відповідає вже існуючим нормативним та проектним даним. Досвід творення шкільного та оздоровчого простору може бути тут без особливо радикальних змін застосований як вихідна база простору піклування.

Аналіз проблематики, пов’язаної із актуальними проблемами проектування багатофункціональних шкіл-інтернатів у контексті стратегії деінституціалізації, свідчить про те, що перед архітектурною теорією та практикою виникло важливе завдання ґрунтовного переосмислення всього поняття, що в сучасних ДБН окреслено як “заклади соціального захисту населення” в тій ділянці, яка стосується дітей та неповнолітніх. Відмова від традиційних будівель і переформатування концепції піклування вимагає послідовності таких орієнтовних кроків: вивчення досвіду творення успішних солідарних колективів невеликої кількості; синтез цього досвіду із прогресивними освітніми та оздоровчими практиками; проведення проектних експериментів; розробка нових нормативних документів щодо закладів піклування про дітей, які позбавлені батьківської опіки.

Висновки

1. Окреслено коло проблем, які пов’язані із проектуванням багатофункціональних шкіл-інтернатів у контексті стратегії деінституціалізації, серед яких необхідність суттєвої зміни нормативної бази, створення проектної концепції спільното-орієнтованого закладу альтернативного піклування за дітьми, позбавленими батьківської опіки. Визначено два принципові теоретико-практичні напрямки, які впливають із стратегії деінституціалізації – інклюзивний та ексклюзивний. Інклюзивний означає комплекс аналітичних та проектних заходів, спрямованих на розміщення простору піклування у межах існуючих містобудівних структур. Ексклюзивний – комплекс аналітичних та проектних заходів, пов’язаних із проектуванням окремих, відносно ізольованих структур, які внаслідок цього вимагатимуть додаткових заходів адаптації до вимог стратегії деінституціалізації.

2. У рамках ексклюзивного напрямку виділено три аспекти просторової організації: комунікативний, особистісний та розвиваючий. Комунікативний означає проектну діяльність, спрямовану на покращення взаємодії всередині дитячого колективу, формування цінностей довіри, співпереживання та солідарності. Особистісний аспект передбачає теоретичні та практичні зусилля, спрямовані на забезпечення достатньої кількості уваги, приділеної конкретному вихованцю, та сприяння формуванню у нього/неї цілісної індивідуальності. Розвиваючий аспект значною мірою залежить від попередніх двох, є більш традиційним та спрямований на розвиток когнітивних, освітніх та компетентнісних навиків.

Бібліографія

Береговий Я. (2001). “Чистий аркуш” з необмеженими можливостями педагогіка раннього дитинства має надзвичайні перспективи. *Дзеркало тижня*. № 2 (326). 13–19 січ. URL: <https://web.archive.org/web/20070310140336/http://www.zn.kiev.ua/nn/show/326/29260/> (дата звернення: 28.07.2022).

Державні Будівельні Норми України. (2007). Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення: ДБН В 2.2–18:2007. Київ : Мінбуд України. URL: <https://kbu.org.ua/assets/app/documents/dbn2/67.1.%20ДБН%20В.2.218~2007.%20Будинки%20і%20споруди.%20Заклади%20соці.pdf> (дата звернення: 27.07.2022).

Державні Будівельні Норми України. (2018). Будинки і споруди. Заклади освіти: ДБН В. 2.2–3:2018. Київ: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: [http://kbu.org.ua/assets/app/documents/53\(1\).1.%20%D0%94%D0%91%D0%9D%20%D0%92.2.232018%20%D0%97%D0%90%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94%D0%98%20%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98.pdf](http://kbu.org.ua/assets/app/documents/53(1).1.%20%D0%94%D0%91%D0%9D%20%D0%92.2.232018%20%D0%97%D0%90%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94%D0%98%20%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98.pdf) (дата звернення: 29.07.2022).

Державні Будівельні Норми України. (2019). Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я: ДБН В. 2.2–10:2019. Київ: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/Persha-redaktsiya-DBN-Ohrona-zdorovya.pdf> (дата звернення: 29.07.2022).

Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. (2005): Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. № 6. Ст. 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення: 29.07.2022).

Наточій А. М. (2006). Загальноосвітні школи-інтернати в сучасному освітньому просторі України. *Наука і освіта : наук.-практ. журн.* № 1/2. Одеса : Видавництво НПУУ. С. 83–86.

Покась В. П. (2010). Загальноосвітні школи інтернати як навчально-виховні заклади нового типу: особливості становлення та розвитку. *Нова парадигма: соціологія*. № 98. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 55–67.

Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. (2012) : Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства соціальної політики України № 995/557 від 10.09.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1629-12#n15> (дата звернення: 29.07.2022).

Про загальноосвітні школи-інтернати, дитячі будинки та інші інтернатні заклади. (1984) : Постанова Ради Міністрів Української РСР № 83 від 14.02.1984 р. зі змінами і доповненнями від 1989, 1990, 1991 рр. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КР840083?an=2> (дата звернення: 29.07.2022).

Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки та план заходів з реалізації її I етапу. (2017) : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 526-р від 09.08.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.07.2022).

Типове Положення про молодіжне відділення дитячого будинку-інтернату. (2008) : Затверджено Наказом Міністерства праці та соціальної політики України № 173 від 02.04.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0676-08#Text> (дата звернення: 29.07.2022).

European Commission. Deinstitutionalisation of child care systems in Europe – Transition from institutional to community-based services URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1246&furtherNews=yes&langId=en&newsId=9056> (date of using: 26.07.2022).

Nelson C., Fox N., Zeanah Ch. (2014). Romania's Abandoned Children Deprivation, Brain Development, and the Struggle for Recovery. Cambridge : Harvard University Press. P. 416.

References

Berehovi, Ya. (2001). "Chystyi arkush" z neobmezheny my mozhlyvostiamy pedahohika rannoho dytynstva maie nadzvychaini perspektyvy. *Dzerkalo tyzhnia*. No. 2. 13–19 sich. URL: <https://web.archive.org/web/20070310140336/http://www.zn.kiev.ua/nn/show/326/29260/> (28.07.2022).

Derzhavni Budivelni Normy Ukrainy. (2007). Budynky i sporudy. Zaklady sotsialnoho zakhystu naselennia, DBN V 2.2–18:2007. Kyiv: Minbud Ukrainy. URL: <https://kbu.org.ua/assets/app/documents/dbn2/67.1.%20ДБН%20В.2.218~2007.%20Будинки%20і%20споруди.%20Заклади%20соці.pdf> (27.07.2022).

Derzhavni Budivelni Normy Ukrainy. (2018). Budynky i sporudy. Zaklady osvity, DBN V. 2.2–3:2018. Kyiv: Ministerstvo rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy. URL: [http://kbu.org.ua/assets/app/documents/53\(1\).1.%20%D0%94%D0%91%D0%9D%20%D0%92.2.232018%20%D0%97%D0%90%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94%D0%98%20%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98.pdf](http://kbu.org.ua/assets/app/documents/53(1).1.%20%D0%94%D0%91%D0%9D%20%D0%92.2.232018%20%D0%97%D0%90%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%94%D0%98%20%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98.pdf) (29.07.2022).

Derzhavni Budivelni Normy Ukrainy. (2019). Budynky i sporudy. Zaklady okhorony zdorovia, DBN V. 2.2 – 10:2019. Kyiv: Ministerstvo rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/Persha-redaktsiyaDBN-Ohorona-zdorovya.pdf> (29.07.2022).

Pro zabezpechennia orhanizatsiino-pravovykh umov sotsialnoho zakhystu ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia. (2005) : Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. No. 6. St. 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (29.07.2022).

Natochii, A. M. (2006). Zahalnoosvitni shkoly – internaty v suchasnomu osvithnomu prostori Ukrainy. *Nauka i osvita : nauk.-prakt. zhurn.* No. 1/2. Odesa: Vydavnytstvo NPUU. P. 83–86.

Pokas, V. P. (2010). Zahalnoosvitni shkoly internaty yak navchalno-vykhovni zaklady novoho typu: osoblyvosti stanovlennia ta rozvytku. *Nova paradyhma: sotsiologia*. No. 98. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. P. 55–67.

Polozhennia pro dytiachi budynky i zahalnoosvitni shkoly-internaty dlia ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia. (2012) : Zatverdzheno Nakazom Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy. No. 995/557 vid 10.09.2012 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1629-12#n15> (29.07.2022).

Pro zahalnoosvitni shkoly-internaty, dytiachi budynky ta inshi internatni zaklady: Postanova Rada Ministriv Ukrainy RSR No. 83 vid 14. 02.1984 r. zi zminamy i dopovnenniamy vid 1989, 1990, 1991 rr. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP840083?an=2> (29.07.2022).

Typove Polozhennia pro molodizhne viddilennia dytiachoho budynku-internatu. (2008) : Zatverdzheno Ministerstvom pratsi ta sotsialnoi polityky Ukrainy No. 173 vid 02.04.2008 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0676-08#Text> (29.07.2022).

Pro Natsionalnu stratehiu reformuvannia systemy instytutsiinoho dohliadu ta vykhovannia ditei na 2017–2026 roky ta plan zakhodiv z realizatsii yii I etapu. Rozporiadzhennia Kabinet Ministriv Ukrainy : No. 526-r vid 09.08.2017 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2017-%D1%80#Text> (23.07.2022).

European Commission. (2018). Deinstitutionalisation of child care systems in Europe – Transition from institutional to community-based services. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1246&furtherNews=yes&langId=en&newsId=9056> (26.07.2022).

Nelson, C., Fox, N., Zeanah, Ch. (2014). Romania's Abandoned Children Deprivation, Brain Development, and the Struggle for Recovery. Cambridge: Harvard University Press.

Olha Babych

Postgraduate student of the Department of Architectural Design,

Lviv Politechnic National University, Lviv

o.krokhtiak@gmail.com

orcid: 0000-0002-2377-5891

URBAN IDEAS OF THE TURN OF THE XX–XXI CENTURY WHICH FORMED THE CITY VISION SUPPORTED BY THE EUROPEAN COMMISSION

© Babych O. 2022

The article examines the problems of designing multifunctional boarding schools in the context of the de-institutionalization strategy, which involves a significant reduction in their number and a significant reorganization of space. The need for a significant revision of approaches to the design of alternative care facilities for children and their possible options is considered.

A range of problems related to the design of multifunctional boarding schools in the context of the deinstitutionalization strategy is outlined, including the need for a significant change in the regulatory framework, and the creation of project concepts for a community-oriented institution of alternative care for children deprived of parental care. Two fundamental theoretical-practical directions, arising from the strategy

of deinstitutionalization, are defined – inclusive and exclusive. Inclusive refers to a set of analytical and design measures aimed at placing care space within the framework of existing urban planning structures. Exclusive means a set of analytical and design measures related to the design of separate, relatively isolated structures, which will therefore require additional adaptation measures to the requirements of the deinstitutionalization strategy.

As part of the exclusive direction, three aspects of the spatial organization are highlighted: communicational, personal, and developing. Communicative means project activity aimed at improving interaction within the children's team, forming the values of trust, empathy, and solidarity. The personal aspect involves theoretical and practical efforts aimed at ensuring a sufficient amount of attention is given to a particular pupil and promoting the formation of his/her integral individuality. The developmental aspect largely depends on the previous two, has a more traditional character, and is aimed at the development of cognitive, educational, and competence skills.

Key words: *boarding school, strategy, deinstitutionalization, problem.*